

УДК: 376-056.26:616.28-008.14:376.091.33-
027.22:793/796]-053.4

Рецензент
Литовченко С.В.,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник

**Недоліки в навчанні ігрової діяльності
дітей дошкільного віку з порушеннями слуху**

Шевченко В.М.
м. Київ

Анотація

Стаття присвячена важливій проблемі – недолікам в навчанні ігрової діяльності дітей з порушеннями слуху в дошкільних навчальних закладах. В статті автор вказує на недоліки, що спостерігаються в процесі навчання ігрової діяльності та наголошує на важливості спеціального педагогічного керівництва нею.

Ключові слова: гра, ігрова діяльність, недоліки в навчанні грі, діти з порушеннями слуху.

**Недостатки в обучении игровой деятельности
детей дошкольного возраста с нарушениями слуха**

Шевченко В.М.
г. Киев

Аннотация

Статья посвящена важной проблеме - недостаткам в обучении игровой деятельности детей с нарушениями слуха в дошкольных учебных заведениях. В статье автор указывает на недостатки, которые наблюдаются в процессе обучения игровой деятельности и отмечает важность специального педагогического руководства ею.

Ключевые слова: игра, игровая деятельность, недостатки в обучении игре, дети с нарушениями слуха.

**Lack of training in gaming activities
preschool age children with hearing violations**

Shevchenko V.N.

Annotation

This article is devoted to an important problem - lack of training in the playing of children with hearing impairment in pre-school programs. In the article the author points out the shortcomings observed in learning the game and underlines the importance of special educational guide her.

Keywords: game, gaming activity, deficiencies in the training game, children with hearing impairment.

Гра - ефективний засіб організації життєдіяльності дітей. Вона відображає внутрішню потребу дітей в активній діяльності, в пізнанні довколишнього, в збагаченні свого чуттєвого і життєвого досвіду. Під час гри діти вступають у певні стосунки з однолітками і дорослими.

Про могутню силу гри зазначав у своїх працях Я.А. Каменський. Він вважав, що у грі відображаються ті сторони навколишньої дійсності дитини, які вона спостерігає у повсякденному житті.

Саме у грі діти з порушеннями слуху збагачують свій словник, вчаться зважати на вимоги інших, розвивають мову, набувають нових знань.

Потрібно зазначити, що в навчанні дітей з порушеннями слуху іграм є певні недоліки. Зниження слуху і пов'язана з ним затримка мовного розвитку, низькі потреби в спілкуванні негативно позначаються на становленні предметної та ігрової діяльності. Більш пізні терміни формування дій з предметами обумовлюють своєрідність і низький рівень гри, запізнювання її термінів у порівнянні з іграми дітей з нормальним слухом.

Незважаючи на те, що діти з порушеннями слуху відчують інтерес до гри і охоче грають, їхні ігри тривають довше, оскільки затримуються на предметно-процесуальному рівні. Вони значно бідніші за змістом і відображають переважно добре знайомі побутові дії.

Діти з порушенням слуху нерідко відтворюють в іграх другорядні, переважно предметні деталі, не відбиваючи істотні елементи, не осягаючи внутрішні смислові відносини. Спостерігається тенденція до одноманітного, механічного повторення знайомих ігор. Найбільш характерні для дітей зі зниженим слухом труднощі ігрового заміщення тоді, коли здійснюється перенесення ігрових дій на предмети, які виконують в побуті інші функції. Відволіктися від даного предмета, перенести слово в нову ситуацію, нетипову для вживання (наприклад, використовувати паличку в якості термометра), дуже складно, тому що слово тривалий час було закріплено за одним предметом. Повноцінна сюжетно-рольова гра, яка передбачає побудову та варіювання сюжету, засвоєння рольової поведінки та рольових відносин, використання предметів-замінників, у більшості дітей з порушеннями слуху не з'являється і в старшому дошкільному віці. Для більшості дітей типовими виявляються ігри, що включають елементи сюжету. Лише у частини дітей з розгорнутою мовою до кінця дошкільного періоду з'являється сюжетна гра.

Також потрібно зазначити, що іграшки в ігрових куточках часто не відповідають віку дітей. Вони

неправильно розташовуються, що ускладнює користування ними (дуже високо або в коробках, з яких діти не можуть їх дістати). Слід пам'ятати, що у випадках неправильного розташування іграшок діти зі зниженим слухом, із-за мовних труднощів, часто не звертаються до педагога з проханням про них. Ця обставина може негативно позначитися на їх самостійній грі.

Причини цього можуть приховуватися у наступному:

а) незнанні педагогами особливостей ігрової діяльності дошкільників з порушеннями слуху; перенесення в дитячі садки для дітей з порушеннями слуху способів керівництва грою, характерних для масових закладів;

б) труднощах спілкування в процесі ігор з дітьми з низьким рівнем мовного розвитку;

в) ставленні до гри з боку сурдопедагогів як до другорядної діяльності в порівнянні з формуванням мови та розвитком слухового сприйняття.

Труднощі у розвитку ігрової діяльності обумовлюють необхідність спеціального педагогічного керівництва нею.

Керівництво іграми відбувається як в процесі вільної діяльності дітей, так і на спеціальних заняттях. Педагогічне керівництво іграми дітей з порушеннями слуху передбачає необхідність враховувати основні вікові та індивідуальні особливості їхнього розвитку, а також розвитку їхньої ігрової діяльності в усі вікові періоди.

Для успішного керівництва іграми дітей, які мають порушення слуху, педагог повинен володіти різноманітними вміннями, найважливішими серед яких є:

1) аналітичні - вміння аналізувати і діагностувати рівень розвитку ігрової діяльності групи загалом і кожної дитини зокрема. Для цього педагог має постійно спостерігати за іграми дошкільників у своїй групі;

2) проектувальні (конструкційні) - вміння проектувати рівень розвитку ігрової діяльності дітей у передбачуваній часовій перспективі;

3) організаторські та комунікативні - вміння організовувати дітей, щиро цікавитися їхньою грою, за необхідності включатись до неї у головних або другорядних ролях, впливати на перебіг гри пропозицією, порадою, запитанням тощо.

Ігрова діяльність дітей з порушеннями слуху в кожному віковому періоді має свої особливості, що передбачає використання різних форм і методів педагогічного керівництва нею.

Для збагачення ігрової діяльності дітей молодшого дошкільного віку педагог повинен сприяти сталості задуму гри, розвитку його у певний сюжет, має вчити дошкільнят гратися поруч, а згодом і разом. Одним із основних прийомів педагогічного впливу є рольова участь в іграх, що надає діям дітей цілеспрямованості і змістовності, сприяє їх об'єднанню для спільної гри, збагачує ігрові задуми, дії. Запитання, звернені до дітей як до персонажів, сприяють становленню сюжетно-рольової

гри, оскільки зі збагаченням гри різноманітними діями та виникненням сюжету вони починають словами позначати свої ролі.

У роботі з дітьми середнього дошкільного віку з порушеннями слуху педагог має орієнтуватися на збагачення змісту їхніх ігор, формування різних способів рольової поведінки, вміння підтримувати товариські стосунки. Включаючись у спільну гру дітей або інсценуючи певний ігровий сюжет, педагог сприяє формуванню вміння співвідносити назву ролі з відповідними їй діями й атрибутами, виокремлювати паралельні та взаємодоповнювальні ролі, різні типи стосунків між рольовими позиціями (управління, підкорення, рівноправності). Використання педагогом різноманітних прийомів (запитання, поради, бесіди про зміст гри, розподіл ролей у ній тощо) забезпечує формування у дітей вміння організовувати спільні ігри.

У середньому дошкільному віці взаємини дітей концентруються навколо ролі й дотримання правил гри. Ігрова діяльність дітей з порушеннями слуху цього віку має бути спрямована на формування умінь спільно вибудовувати і розвивати сюжет, розуміти партнерів по грі та узгоджувати свої дії з їхніми. Із цією метою вихователь може використовувати:

- спільний почерговий переказ казки або оповідання. Педагог у певний момент змінює розповідача, за необхідності нагадує подальший розвиток подій;

- спільне придумування казки або оповідання, які пізніше використовують як ігрові сюжети. Важливо, щоб залучені до реалізації цього завдання діти мали приблизно однаковий рівень ігрової діяльності;

- спільне розігрування сюжету казки або оповідання після того, як діти запам'ятали його. Це є необхідною умовою збагачення їхнього досвіду елементарної рольової поведінки. Добре знаючи дітей, педагог вчить їх по-різному комбінувати (фантазувати, уявляти тощо) елементи ігрового сюжету.

Формування здатності розвивати різноманітні сюжети може відбуватися і в неігрових ситуаціях за допомогою таких прийомів:

- введення в казку, оповідання нового персонажа, нової ситуації;

- формування запитань у процесі бесід вихователя з дітьми;

- реалізація «бінома фантазії» (підбір двох персонажів, протилежних один одному, взятих з різних казок, смислових контекстів; діти повинні зблизити їх, об'єднати в новому оповіданні);

- навмисна зміна ситуації, в якій діє конкретний персонаж.

Педагогічна цінність гри значною мірою залежить від ефективності вирішення у ній ігрового завдання. Кінець гри, казки обов'язково має бути емоційним. Водночас діти повинні розрізняти свої обов'язки у грі і в буденному житті, вчитися переключатися із гри на реальні

справи. Головне, щоб з кожним днем вони ставали самостійнішими, ініціативнішими, розширювали своє бачення світу і себе у ньому.

Підсумовуючи вищенаведене зазначимо, що основні свої знання та враження діти з порушеннями слуху отримують в дитячому садку. Тому на нього лягає велика відповідальність за всебічний розвиток дітей. Педагог повинен дбати про те, щоб ігри були не епізодичним явищем у житті дітей з порушеннями слуху, а невід'ємною частиною їхнього життя, їх потребою. Розвиток, виховання і навчання дітей обов'язково повинні поєднуватися з грою.

Таким чином, вирішальна умова ефективного розвитку ігрової діяльності дітей з порушеннями слуху - навчання їх ігрової діяльності та обов'язкове керівництво нею з боку педагогів.

Література

1. *Болотина Л.Р., Баранов С.П., Комарова Т.С.* Дошкольная педагогика. – М.: Академический проект; Культура, 2005.
2. *Головчиц Л.А.* Дошкольная сурдопедагогика: Воспитание и обучение дошкольников с нарушениями слуха: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001.
3. Дошкольное воспитание аномальных детей: Кн. для учителя и воспитателя/Л.П. Носкова, Н.Д. Соколова, О.П. Гаврилушкина и др.; Под ред. Л.П. Носковой.- М.: Просвещение, 1993.
4. *Поніманська Т.І.* Дошкільна педагогіка. – К.: Академвидав, 2006.

5. *Чепілко В.І.* Дидактичні ігри в роботі з туговухими та глухими дітьми. – К., 1969.

Шевченко Володимир Миколайович – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії сурдопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки НАПН України.